

In kaj zdaj deklica stori?
 Izgubila je prijatelja
 in je vsa strta od gorja,
 na tla se zgrudi tam ob njem,
 ljubeče stiska ga v objem,
 poljublja mu obraz, roke,
 srce presune ji gorje;
 srce obstalo je še njej,
 najlepši deklici dotlej.
 Ko vidi kralj in vitezi,
 da mladih dveh nazaj več ni,
 so šli in našli gor oba.
 Kralj zruši se na trda tla,
 ječi tako, ko se zave,
 da vsi z njim točijo solze.
 Na gori par tri dni puste,
 a potlej skupaj položijo
 otroka v rakev marmorno.
 Vsem prav se zdelo je tako,
 da grob bo njun na vrh gore.
 Vsi brez besed se poslove.

Ljubimcev vrh poslej ime
 je gori vse do tega dne.
 V resnici je tako bilo,
 v Bretanji vsi o tem pojo.

Prevedla Marija Javoršek

✱

POEZIJA MARIE DE FRANCE – V drugi polovici dvanajstega stoletja je francoska kultura doživela svoj prvi srednjeveški vrhunec: na jugu Francije se je s trubadursko liriko, ki je opevala idealizirano ljubezen (*fin amor*) in povelečevala plemiško žensko, razcvetela dvorska kultura. Hkrati se je tudi na severu razcvetela književnost, ki pa je bila bolj pripovedne narave: njen vrhunec so junaški epi, na primer *Pesem o Rolandu*. Najpomembnejše središče kulture severa v tistem času ni bil Pariz, temveč angleški dvor Plantagenetov. Tedanje angleško plemstvo je bilo večinoma normanskega rodu, to so bili potomci zavojevalcev, ki so iz severne Francije prinesli mešano normansko-francosko kulturo in uporabljali francoščino. Stiki med obema državama so bili tesni in pogosti, dvor pa je doživel tudi velik vpliv kulture Francoskega juga, ko se je Alienor Akvitanska poročila z angleškim kraljem Henrikom II.

V tem stičišču kultur se je rodil eden od biserov francoske poezije, zbirka *Lais*, delo prve francoske pesnice, Marie de France. O njej vemo le malo:

morda je bila v sorodu s kraljevo družino, saj je iz njenih besedil razvidno, da je imela tesne stike z dvorom. Bila je tudi zelo izobražena, tako da domneva-
jo, da bi bila lahko opatinja kakšnega samostana. Napisala je vrsto proznih
besedil, priredb antičnih basni, ki so zbrane pod naslovom *Les Fables*, zaslo-
vela pa je predvsem s svojo pripovedno poezijo, dvanajstimi *lais* različnih
dolžin, ki so v francosko literaturo uvedli bretonsko tematiko.

Zvezo z bretonsko tradicijo pesnica poudarja v vsaki pesmi, saj v skladu
s tradicijo srednjeveških avtorjev ne išče izvirnosti, temveč skuša svoje delo
potrditi s častitljivo tradicijo preteklosti. Tudi pesniška oblika *lais* je breton-
skega izvora, čeprav njene bretonske oblike ne poznamo. Vemo le, da je bila
pripovedna pesem, peta ob glasbeni spremljavi (običajno so jo spremljali z
bretonsko liro). Toda Marie de France jim je dala pisno podobo in jim vtisni-
la svoj pečat. Preoblikovala pa je tudi motive bretonske snovi, ki jih je upo-
rabila v svojih pesmih: čeprav je fantastično vedno prisotno, so veliko po-
membnejši junaki in predvsem zgodba, ki jo podajajo stilno preprosti, a sli-
koviti verzi z zaporedno rimo. Zgodba je neposredna, podana brez zastrani-
tev in vložkov, ki so tako značilni za srednjeveški roman. Prav zato se zdi
njen stil izredno izpiljen in je današnjemu bralcu bolj dostopen.

Marie de France najpogosteje piše o ljubezni. V nekaterih pesmih se na-
slanja na motive trubadurske ljubezni, ki jih približuje resničnosti in psiho-
loškemu slikanju oseb, v drugih pesmih pa trubadurskih zgledov ni čutiti.
Večkrat se tudi odvrne od večne teme poezije, da bi se posvetila kakšni dru-
gi človeški lastnosti ali napaki. V *Ljubimcih* je ljubezen v ospredju, vendar je
pesnica ne obravnava kot pretanjeno psihološko dogajanje, temveč ohrani
značilno bretonsko obravnavo in ljubezen predstavi s simbolom magičnega
napitka, ki predstavlja neverjetno moč mladostne ljubezni. Pesnica se bolj
zanima za starševsko oblastnost, ki kraljevi hčeri zapira prihodnosti in spočne
nesrečo za mladi par. Druga usodna lastnost, ki jo pesnica predstavi, je mla-
deniška zaletavost, ki zapečati prihodnost mladih ljubimcev. Kritika značaj-
skih napak in čarobni motivi oblikujejo značilno pravičnejši vtis te kratke pe-
snitve, ki pa zaradi slikovite pripovedi in neposrednega, a učinkovitega stila
ostaja zanimiv tudi danes.

Dela Marie de France so doživela velik uspeh že med sodobniki, tako na
dvoru kot v ženskih sobanah. Poglobljena psihologija žene in mladostnika, ki
se tako dobro sklada s pravičnejšo pripovedjo, je odprla pogled na ljubezen iz
novega zornega kota, ki ga sočasna provansalska poezija z motivom idealizi-
rane dame ni mogla zajeti. Zaradi spretnosti, s katero se v njenih *lais* pove-
zujejo trubadurski, bretonski in čisto življenjski motivi v skladno celoto, je
delo Marie de France izredno lep primer književnosti dvanajstega stoletja.
Zaradi čistega, jasnega in učinkovitega sloga, barvitenga bretonskega občutja
ter tém, ki so večne in splošne, pa so njene pesmi privlačne še danes.